

Hr. Markvard Markvardsen Skiernow,
Ærkedegn i Aarhus.

Af Ejler Haugsted.

Det kan tit være svært, for ikke at sige umuligt, at bygge en nogenlunde sammenhængende Biografi op af Personer, der har levet efter Reformationen; men langt vanskeligere bliver Opgaven, hvis det drejer sig om en Middelaldermand, der ikke har hørt til de ledende i Riget eller i Kirken. De bevarede Kilder flyder saare sparsomt og er meget tilbøjelige til at tørre ud i Glemselens Ørkensand.

Men netop paa Grund af Kildestoffets Magerhed og Umedgørlighed og dets brudstykkeagtige Karakter er det fristende, naar man tror at skimte en Sammenhæng mellem spredte Notitser, at stille disse ved Siden af hverandre og prøve paa at komme i Forbindelse med et levende Menneske, som man kan se færdes i det private og offentlige Liv; det er et Arbejde, der minder om den praktiske Arkæologs, naar han ved Sammenklistring af Skaar prøver paa at genskabe et Kar, der kan fortælle et og andet om en fjærn Tids Kultur.

Den Prælat, hvis Navn staar over disse Linier, var Medlem af og paa sine ældre Dage Leder af et dansk Domkapitel. Denne Institution, der havde overordent-

lig stor Betydning i det middelalderlige Samfund, er indtil fornylig bleven meget stedmoderlig behandlet i dansk historisk Litteratur; men i Løbet af de sidste Aar er der udkommen flere værdifulde Skrifter, som skildrer dels Institutionen og dels enkelte af de danske Domkapitler¹⁾.

Disse Bøger vil forhaabentlig virke til at sprede den almindelig udbredte Uvidenhed om de danske Kannikesamfund, saa at man ikke saa tit som før stilles overfor det Spørgsmaal: »Hvad var en Kannik egentlig for en?«

Det er dette Spørgsmaal, som her søges besvaret ved Præsentation af en Aarhus-Kannik fra Erik af Pommerns, Christoffer af Bayerns og Christiern I's Tid.

Hr. Markvard Skiernow var af Adel og tilhørte en af de forholdsvis faa Slægter, der allerede i det 14. Aarhundrede førte Tilnavn; hans Oldefader hed Markvard, ham véd vi intet andet om end Navnet, men Bedstefaderen stifter vi Bekendtskab med i et Pergamentsbrev af 24. Juni 1345²⁾, der drejer sig om Skiftet efter Nicholas Griis; heri meddeles det, at to Mark Guld i Mæthælgarths³⁾ Mark og tre Mark Guld i Dyupækyærmark⁴⁾ skal tilfalde Wongotus Pætersøn som Vederlag for, hvad Nicholas Griis havde solgt

¹⁾ *Hal Koch*: Danmarks Kirke II, S. 100—116, 1936. Oversigt over Kapitlernes Oprindelse, Forfatning og Virksomhed i den ældre Middelalder.

L. P. Fabricius: Danmarks Kirkehistorie I, 1934.

P. Severinsen: Viborg Domkirke, S. 52—81, 198—214, 284—325, 1932. Kapitlet som Led i Bispedømmets Virksomhed lige til Reformationen.

J. O. Arhnung: Roskilde Domkapitels Historie I. Indtil 1416. 1937. En med usædvanlig Energi og Flid udarbejdet Monografi, der udnytter det rige Kildestof, som er bevaret i Roskilde.

²⁾ Repertorium I, S. 339 f.

³⁾ Mejlgaard, Glæsborg S., Nørre H., Dyrs.

⁴⁾ Dybkjær, sst.

af sin Hustrus Gods; denne Wongotus har med sin Hustru arvet en Part in terris Skærbæch¹⁾), men den har han solgt til Peter Marquardsøn for 14 Mark Sølv, af hvilken Sum denne har betalt de 6 Mark kontant og har lovet at udbetale de 8 Mark til næste Pinse til Wongotus selv eller til et Bud, der bragte Kvittering; hvis Budet ikke tør rejse alene med de 8 Mark, lover Peter at føre ham trygt til Randers eller videre.

Peter Marquardsøn er muligvis ligesom Wongotus Svigersøn af Nicholaus Griis. Hans Hustru har ejet 2 Gaarde i Udby²⁾), og den Claus Skyrnow, der sammen med andre har underskrevet Brevet af 24. Juni 1345, er formodentlig hans Broder. Han var endnu i Live i 1386, da han satte sit Navn under et Tingsvidne, udstedt paa Nørre Herreds Ting³⁾).

Om hans Søn Markvard Skiernow, Ærkedegnens Fader, véd vi, at han var død 1440⁴⁾), og at han i Ægteskab med Cathrine Pedersdatter havde to Sønner, Peder og Markvard, og tre Døtre. Det er muligt, at hans Fader eller han selv har erhvervet Wongotus' Arvelod i Mejlgaard og Dybkjær, der, som vi senere vil høre, tilhørte Ærkedegnen ved hans Død.

Peder Skiernow blev dræbt, og efter Drabet blev der holdt et Møde i Hornslet 16. April 1423⁵⁾), hvor Hr. Markus⁶⁾) Marquardsøn skyldte Hr. Peder Mogensøn for Drabet; men denne svor sig fri, »og han blev ihjelslagen af Peder Jensen«.

Markvard Skiernow havde i 1423 Ret til at sætte

1) Skærbæk, Glæsborg S., Nørre H., Dyrs.

2) JS I,5 S. 62 f.

3) Repertorium II, S. 284.

4) SRD VI, S. 513 (Aarhusiensis Liber).

5) Repertorium III, S. 313.

6) Formodentlig Fejlskrift for Marquardus.

»Hr.« foran sit Navn; thi d. 5. December 1420 hævder Hr. Marquard Skærnow, canik i Aars, overfor Peder Amdisen, at han ved Arv paa Søskeneskifte efter sin Fader og Farmoder er kommen i Besiddelse af 2 Gaarde i Udby, som ubestridt har været i hans Forældres Værge i over 20 Aar¹⁾. Paa det Tidspunkt har han næppe været Kannik ret længe; thi da Domkapitlet, efter Biskop Bo Mogensens Død, i 1424, inden det skred til Bispevalg, udformede en Haandfæstning²⁾ for den kommende Biskop, anføres Navnet Marquardus Skiærnow paa den næstsidste Plads foran Ulricus Styke, der blev valgt til Biskop³⁾.

I Registraturet over de Breve, der 1611 fandtes paa Aakjær — men nu er forsvundne — anføres under 1430: et Pergamentsbrev lydende, at Præsterne i Hads Herred hørte Regnskab i Hundslund Kirke og i Kysing Kirke, indtil Hr. Markur Scherno fik det⁴⁾. Heraf maa vi slutte, at Aarhuskirken har haft to Regnskabsprovster i Hads Herred; men da Hundslund og Kysing ved Biskop Ulriks Reform af Domkapitlets Forhold (1424) blev lagt under samme Præbende, Vor Frue Kirkes i Aarhus⁵⁾, fik dettes Indehaver, Hr. Markvard Skiernow, Regnskabet for hele Hads Herred under sig⁶⁾.

Snart efter er Kanniken bleven forfremmet til Prælat; der var i Aarhus Domkapitel 3 Digniteter eller Prælaturer. Nr. 1 og Kapitlets Formand var Ærke-
degnen, Nr. 2 var Domprovsten, Nr. 3 Cantoren. I 1433 var Hr. Markvard Domprovst, som det fremgaar af en Dom, han har fældet, og som mærkværdig nok

¹⁾ JS I, 5, S. 62 f.

²⁾ Juramentum electionis.

³⁾ SRD VI, S. 465 (Aarhusiensis Liber).

⁴⁾ De ældste danske Archivregistraturer II, S. 124.

⁵⁾ SRD VI, 469 (Aarhusiensis Liber).

⁶⁾ Smlg. Skildringer af Hads Herreds Historie 3, S. 45, 1937.

er bleven bevaret; da dette Dokument giver et lille Indblik i Domkapitlets Forhold, skal det her anføres.

Vi Marquard Skernow, Domprovst i Aruss, fælder Dom i en Strid, der var begyndt i vor Forfader¹⁾ Hr. Anders Svendsøn Domprovsts Dage mellem Hr. Erik Laurensen, Ærkedegn i Aruss, og Mikkel Storm, Bymand sst., om en Gaard sønden næst St. Olufs Kirkegaard hos Havet, hvilken Mikkel Storm hindrede og endnu hindrer for Ærkedegnen paa Guds Legemes [Præbendes] Vegne, som Hr. Jens Magnussøn, Biskop Bos Broder, fik Skøde paa for en anden Gaard, tilhørende Guds Legeme, liggende østen ved Domkirken og norden ved Skolen, som de Breve under deres Stads Indsegl viser. Hr. Anders Svendsøn havde ofte stævnet Mikkel Storm for Dom. Derefter at vi vorde Domprovst, kom Ærkedegnen til Kapitlet og kærede sig retløs overfor Mikkel Storm og bad om Hjælp hos Kapitlet paa Guds Legems Vegne. Da befalede Kapitlet os at stævne den Sag for os. Derefter lod vi Mikkel Storm stævne og krævede hans Bevisning, om han havde nogen, imod Ærkedegnens. Da kunde han ingen Bevisning for føre, som kunde komme Ærkedegnen til Skade, og Ærkedegnen bad højlig om Retten. Da beraadte vi os med hæderlige Mænd af Kapitlet og andre Klerke og gode Mænd, som sad paa Dom med os. Da tyktes de med os, at Ærkedegnen havde Ret til fornævnte Gaard, da de aldrig havde spurgt, at den nogentid var afhændet Guds Legems Præbende, og Mikkel Storm ingen skellig Bevisning havde fremført. Da tildømmer vi Ærkedegnen paa Guds Legems Vegne, saa længe at nogen kommer for os med bedre Bevisning²⁾.

¹⁾ Forgænger.

²⁾ Repertorium III, S. 448.

Saa vi her Hr. Markvard i Funktion som Domprovst, møder vi ham i det næste bevarede Dokument som Privatmand i Familiens Kreds.

Den 23. Juni 1440 overdrager han, med Venners og Arvingers Samtykke, Domkapitlet i Aarhus en Gaard, der aarlig giver een Øre Korn, og to Huse, der hver giver een Tønde Salt, i Lande¹⁾ og alt sit Arvegods i Wdby i Rowsiø²⁾ 4 Gaarde, der aarlig giver 4 Øre Korn og 4 Maal Smør, men for Tiden er pantsatte til Biskoppen af Aarhus for 40 Mark lybsk og skal blive indløst ved Mortensdagstide. Til Gengæld skal Kapitlet fejre Aartider for ham selv, for hans Fader Marquardus Skernow, for hans Moder Katerine Pethersdotter og for hans Broder Petrus Marquardi og andre Forfædre to Gange om Aaret, nemlig paa hans Dødsdag og den første Søndag efter Alle Sjæles Dag til evig Tid i Aarhus Domkirke.

Han hænger sit Segl ved Brevet, der medbesegles af hans elskede Svogre, Andreas Yvari og Albertus Barfood, hans kære Slægtninge Awo Awonis Lange og Petrus Henrici³⁾ samt af Petrus Skytte og Johannes Hwithssøn, Borgmestre i Aarhus⁴⁾.

Den 31. Marts 1448 medbesegler han et Brev, hvori Knud Slet i Strands erkender, at han skylder Hr. Otte Nielsen⁵⁾ i Bjørnholm 130 Mark lybsk og har sat sin Gaard i Hvilsager i Pant. Hr. Marquard Skernow, Domprovst, har sat sit Navn lige efter Hr. Mester Jens Iwarssøn, Ærkedegn i Aars⁶⁾.

Næste Aar, 1449, døde Biskop Ulrik, og Ærkedeg-

¹⁾ Laen, Glæsborg Sogn.

²⁾ Udby S., Rougsø H.

³⁾ Lange Ove Ovesen og Peder Henriksen (Prip).

⁴⁾ SRD VI, S. 513. (Liber Aarhusiensis).

⁵⁾ Rigshofmester.

⁶⁾ Repertorium III, S. 731.

nen, Jens Iversøn (Lange), der i Kongens Ærinde var i Rom, blev af Paven udnævnt til Biskop. Kort efter Udnævnelsen kom der til Hr. Markvard et Pavebrev, hvori Nicolaus V udtaler: Da vi har udnævnt Ærkedegnen i Aarhus Johannes til Biskop, forbeholder vi os, da vi ønsker at vise dig en særlig Gunst, at overdrage dig Archidiakonatet som pavelig Gave; men saasnart du har tiltraadt Archidiakonatet, maa du straks afstaa Provstedømmet (præposituram)¹).

Her ser vi to Eksempler paa Curiens Bestræbelser paa at drage Besættelsen af de kirkelige Embeder, ikke blot Bispestillinger, men ogsaa Prælaturer, ind under sig og derved gøre Indgreb i Kapitlernes Valgret.

Der er ikke bevaret Dokumenter, der kaster Lys over Hr. Markwards Virksomhed som Ærkedegn, men det er næppe for dristigt at formode, at han, der jo sikkert paa Jens Iversøns anbefaling er bleven udnævnt til Kapitlets Formand, har taget ivrigt Del i den store Virksomhed, der udgik fra Biscopsgaarden i Aars, fremfor alt Ombygningen af Domkirken, og det har været ham, der har styret Bispedømmet, naar Jens Iversen var bortrejst til Forhandlinger i Sverige og til Rigsraadmøder. — Men ved Siden af sit store kirkelige Embede har han haft en betydelig privat Virksomhed at passe. Foruden Arvegodset i Glæsborg har han ogsaa haft andre Landbrug at tumle med; i Registraturen over Alling Klosters Breve er indført under 1452: Marquard Skiernow Ærkedegn i Aarhus Bekendelse, at han havde Kierbygaard i Leje af Alling Kloster²), det er Kjærbygaard i Kasted Sogn, Hasle Herred, der jo ligger nær ved Aarhus.

¹) Acta Pontificum Danica III, S. 170 (Nr. 1948).

²) Æ. d. A. II, S. 179.

Først efter Hr. Markvards Død faar vi noget nærmere at vide om, hvad han ejede i Glæsborg. Den 29. Maj 1461, Fredag i Pinseugen, sad Lange Ove, der nu var bleven Ridder, Erik Pedersen i Fjellerup, Markvard Barfod — formodentlig en Søn af Albert — og Nis Henriksen Prip, Væbnere, i Fjellerup over et Skifte paa egne og Husfruers og Søskenes Vegne med velbyrdig Mand Iver Andersen — Søn af Anders Iversen — efter hæderlig og velbyrdig Mand, Hr. Markvard Skernow; da kom dette Gods i Iver Andersens Skifte: Medelgardh og al Skærbech By i Nørre Herred i Glæsborg Sogn og en Saltkedel, som kaldes Korsbod Kedel, og en halv Saltkedel, som ham i Skifte kom med Nis Henriksen Prip, med alle fornævnte Gaarde og Saltkedels Tilliggende, som er i Vester til Jes Iversøns Dam og nør til Havet og sønder fra Jes Iversøns Dam til en Vej, som kaldes Tingstien, og saa øster til en Pæl, som kaldes Landstagh, og saa nør til Gødbech og saa nør til Havet hos Treamølle og Dybkjærs Eng med alt det derimellem er¹⁾).

Det er, kort sagt, Mejlgaard, som paa Skiftet efter Ærkedegnen blev overdraget hans Søstersøn Iver Andersen; det er ikke underligt, at denne Mand kaldte sin Søn Markvard; i Slægtsbøgerne tillægges der ham og hans Afkom Navnet Skiernow; men det kan ikke ses, at Slægten, der uddøde allerede 1560 med Markvards Søn Niels, har ført dette Navn. Ærkedegnen var den sidste Mand af Slægten Skiernow og har formodentlig taget dens Vaaben med i Graven²⁾).

Over 20 Aar efter Hr. Markvards Død møder vi hans Navn i en Række af de mange Dokumenter i Aarhus Byraads Arkiv, der drejer sig om den langvarige Strid

¹⁾ Reptertorium II R. 1, S. 433.

²⁾ Stamtavlen i D. A. Aa. 33, S. 434 f.

mellem Bisp og Kapitel og Byen om Bymarkens Grænser; vi kan ikke her gaa nærmere ind paa denne vidtløftige Affære, men skal blot til Orientering anføre, at Dronning Margrete har indredet Bymarkens Grænser, som de var af Arilds Tid. Bisperne har, navnlig i den Tid, da de havde Kongens Indtægter af Byen i Pant, Gang paa Gang forsøgt at tilegne sig Stykker af Bymarken, men Byens Øvrighed har haardnakket forsvaret dens Grænser ved Tingsvidner og opnaaede i 1490 et Laasebrev (»Laas er Lovens Ende og evig Tielse«), der fastslog dens Omfang; adskillige af de i Dokumentet anførte Punkter kan ikke stedfæstes nøjagtigt; men saa meget kan siges, at Grænsen i grove Træk gik fra Kløften i Riis Skov ved Salonen mod Vest i Retning af Brendstrup til »Kræmmersten«, hvor den drejede mod Syd ned ad »det Lagfald ved Hasle Have Ende og frem ad Medelbjerg (maaske den gamle Kirkegaard) og saa neder i Søen« altsaa omtrent, hvor Sønder Allé nu gaar.

Mens, som det synes, Bisperne angreb Bymarken paa Nordfronten fra Vorregaard¹⁾, har Hr. Markvard tilegnet sig et Stykke Jord, der laa vest for Byen ved Brobjerg. Hoffmeyer formoder, at det har ligget dér, hvor Statsbiblioteket og Kreditforeningen nu ligger²⁾.

Ved et Tingsvidne den 3. Marts 1485 oplyses det, at den Lykke vesten for Aars liggende, som kaldes Hr. Marquards Lykke, var Aarsses rette Forte, Fælle og fri Fægang til Aarsses Borgeres Behov, Nytte og Gavn af Arilds Tid, det de aldrig anderledes har hørt eller spurgt i Sandhed, før Pether Skytthe, fordum Borg-

¹⁾ I et Tingsvidne af 2. Juni 1513 (Hübertz I, S. 104) oplyses det, at den Tid Biskop Jensses Foged i Vorregaard lod pløje og saa Ars Mark, da lod de Arses Fæ æde Sæden og Grøden op, og end blev Grunden siden til Ars.

²⁾ Hoffmeyer I, S. 170.

mester i Aars, og Hr. Marqwardh Skiernoff for^{ne} Lykke lod indhegne med Grøft og Gærde, og da fik for^{ne} Lykke det Navn, at de kaldte hende Hr. Marqwardhs Lykke¹).

Paa Grundlag af dette Tingsvidne, der var optaget efter Dom af Kong Hans og hans Raad paa Biskopgaarden i Aars den 8. Februar, blev der dagtinget mellem Borgmester og Raad paa den ene og Biskop Ejler Madsen og Kapitlet paa den anden Side. Bispen udtalte i et aabent Brev af 8. Marts, at efter denne Dag ej skal indhegnes nogen Lykke paa Aarsses Mark. Og skal den Lykke, som Hr. Marquardh Skiernoff havde indhegnet, ligge fri til Fægang til Aarsses By til Klerkeriets, Borgeres og menige Indvaaneres i Aars Behov og Fægang, efter som været har udi værdige Fædres Biskop Ølrichs og Biskop Jensses Tid . . . Og de, som vil drive Fæ ud ad Brobiergh, de gøre der af som²) Arild Sæd været har³).

Den Handel, som Hr. Markvard havde afsluttet med Medbeseqleren af Brevet af 1440 Borgmester Peder Skytte, der formodentlig var hans gode Ven, blev saaledes kendt død og magtesløs at være ved den altid uheldige Bisp Ejlers Kapitulation. Borgerne lod sig ikke lumpe af de store!

¹) Hübertz I, S. 44 f.

²) Skrивeren har formodentlig ombyttet Ordene »af some«.

³) Hübertz I, S. 46 f.